

що сприятимуть руйнуванню стереотипів, підвищенню усвідомленості та забезпеченню рівних можливостей для всіх.

Успішна реалізація цих заходів сприятиме створенню суспільства, в якому кожна людина зможе реалізувати свій потенціал незалежно від гендерної приналежності, забезпечуючи психологічне та емоційне благополуччя.

Література:

1. Бевз Т.А., Кармазіна М.С. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві: монографія. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. 296 с.

2. Іванченко С. Багатовимірна модель гендера: Електронний ресурс. – <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=72&c=1695>

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Нагрибельний Б. Я. До питання гендерних стереотипів. *Магістерські студії. Альманах*. Вип. 21. 2021. Херсон. ХДУ, 2021. С. 80-83.

5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: офіц. текст: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV. Ел. ресурс: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2866-15>

6. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 № 752.

7. Скиба Е. Методологія подолання гендерної нерівності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. № 2 (115). С. 174-179

8. The Global Gender Gap Report 2017. Geneva: World Economic Forum, 2017. 361 p.

ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Борисов В. Г., Куторжевський Р. А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
katrokua@gmail.com

Фахівці професійної освіти повинні здійснювати свою професійну педагогічну діяльність з позицій гуманізму, партнерства, гендерної рівності, дотримання прав та свобод здобувачів освіти, мати професійні знання, уміння і навички не лише з фахових спеціальних дисциплін професійної сфери, а й соціальної роботи, психології і педагогіки професійної освіти. Особливе значення має здатність будувати конструктивні відносини з колегами, зі здобувачами освіти, вирішувати професійні та життєві проблеми за допомогою комунікації, досягати взаєморозуміння з керівництвом, попереджувати і вирішувати конфлікти, не упереджено розуміти особистісні потреби здобувачів освіти тощо. Саме на цих засадах вибудовується соціально-комунікативна компетентність майбутніх фахівців професійної освіти.

У структурі соціально-комунікативної компетентності майбутніх фахівців професійної освіти науковці враховують особистісний феномен як правило, орієнтуючись або на структуру особистості, або на структуру мовленнєвої діяльності. Наприклад, Н. Піковець виділяє зорієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка ґрунтується на знаннях і життєвому досвіді індивіда; спроможність ефективно взаємодіяти з іншими людьми завдяки розумінню себе й інших; розуміння міжособистісних відносин і умов соціального середовища; адекватне сприйняття людиною самої себе – власного психологічного потенціалу, потенціалу партнера,

ситуації; готовність і вміння налагоджувати контакти з людьми [1, с. 194]. Науковець Ф. Бацевич ввабачає, що до складу комунікативної компетенції мають входити компоненти мовленнєвої діяльності, зокрема дискурсивна компетенція, як здатність поєднувати повідомлення у зв'язні дискурси; соціолінгвістична – здатність розуміти й продукувати мовлення в конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування; іллокутивна – здатність досягати комунікативних намірів; стратегічна – здатність досягати мети спілкування; соціокультурна – вміння використовувати соціокультурний контекст (звичаї, норми, ритуали, соціальні стереотипи) [2, с. 124].

С. Корсун звертає увагу на такі важливі комунікативні якості та вміння фахівців професійної освіти, як здатність налагоджувати контакт зі здобувачами освіти, знаходити необхідний тон розмови, форму спілкування; вміння узгоджувати власні дії з діями інших осіб; уміння відстоювати свою точку зору [3, с. 85]. Одночасно комунікативними протипоказаннями є виражена інтровертованість, властолюбство, цинізм, емоційна нестійкість, надмірна агресивність, конформність, вразливість, відсутність емпатійності, когнітивна та афективна ригідність [3, с. 88].

Результати педагогічних досліджень вказують на те, що вчені виділяють серед компонентів комунікативної компетентності такі складові, як спрямованість, зацікавленість, мотиви та потреби (мотиваційний аспект, професійно важливі якості), знання (когнітивний аспект), а також засоби і результати діяльності, вміння та навички (діяльнісний аспект). Склад цих структурних елементів варіюється залежно від професії та виду діяльності спеціаліста. Для спрощення часто використовується трикомпонентна модель комунікативної компетентності, оскільки для успіху в професійній сфері людині необхідні відповідні особисті якості, знання, вміння та навички.

Викладач закладу професійної (професійно-технічної) освіти повинен бути підготовленим до проведення початкової діагностики психологічного стану студентів першого курсу, незалежно від їх статі, особливостей спілкування, емоційності або віку. Соціально-комунікативна компетентність фахівців у сфері професійної освіти передбачає розвиток соціального інтелекту, чутливості та спостережливості, тобто здатності до емпатії. Викладач має розуміти учнів, їхні потреби, мотиви поведінки, особливості характеру та психологічні захисні механізми. Особливу роль відіграють такі якості, як уважність до оточуючих та прагнення їх зрозуміти.

Ф. Бацевич серед важливих складових соціально-комунікативної компетентності майбутніх називає здатність утримувати в пам'яті сказане і постійно корелювати плин спілкування з метою досягнення педагогічних задач, дотримання комунікативних стратегій, що дають змогу досягати необхідного результату виховного впливу; знання особливостей співрозмовника, постійної орієнтації в умовах та ситуації спілкування, контролю власної мовленнєвої поведінки, навичок та вміння завершувати комунікацію [2, с. 125]. О. Яшенкова зазначає, що інтеракційна компетенція – це здатність взаємодіяти з партнером по комунікації, знання специфіки інформаційного обміну, вміння координувати комунікативні наміри і способи досягнення комунікативної мети [4, с. 140]. Для налагодження міжособистісної взаємодії викладач повинен урахувувати багато різних обставин, аналізувати свою діяльність, знаходити нові рішення з урахуванням усього комплексу умов, тобто бути здатним до аналізу своєї комунікативної діяльності. Для того, щоб здійснювати професійну підготовку майбутніх робітників неупереджено, не залежно від статі, викладач повинен усвідомлювати свої комунікативні особливості, тобто мати рефлексивні здатності та готовність до самоаналізу. Він має розуміти самого себе, зокрема мотиви своєї поведінки, можливості у сфері спілкування, поведінкові стереотипи.

Отже, для збереження гендерної рівності у професійному спілкуванні викладач повинен постійно прагнути розвивати свій комунікативний потенціал, підвищувати рівень комунікативних знань і бути відкритим до самоосвіти та саморозвитку. Це дозволить ефективніше використовувати комунікативні навички та досвід для

вирішення професійних завдань. Викладач має прагнути до розуміння та прогнозування розвитку взаємин, здатності правильно сприймати ситуації спілкування, оцінювати свій вплив на них, розуміти причини виникнення труднощів і прогнозувати міжособистісні ситуації. Таким чином, для успішної професійної педагогічної взаємодії майбутній фахівець професійної освіти повинен дотримуватись моральних норм, орієнтуватися на загальнолюдські цінності, такі як добро і справедливість, а також мати особистісні якості, як комунікативність, готовність до взаємодії з іншими, соціально-перцептивні здібності, емпатію, толерантність, адекватну самооцінку та прагнення до саморозвитку.

Література:

1. Піковець Н. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів засобами соціально-психологічного тренінгу. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2011. № 4 (2). С. 191–197. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2011_4\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2011_4(2)_30) (дата звернення: 21.08.2024).
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підруч. Київ: Академія, 2004. 344 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
4. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Київ: Академія, 2010. 312 с.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Булда О.О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
bulda@gsuite.pnpu.edu.ua*

Актуальність. Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [1].

З пандемії коронавірусу та початку російсько-української війни в Україні відбулися значні зміни у сфері гендерної рівності та боротьби з гендерним насильством. Було досягнуто значного прогресу щодо участі в політичному житті та рівноправної участі жінок у військовій службі, ринку праці та догляду за дітьми.

Згідно з результатами Global Gender Gap Report, у 2023 році Україна посяде 66 місце серед 146 країн світу, що є значним покращенням порівняно з попереднім роком, коли вона займала 81 місце. Україна наразі має найбільший розрив у розширенні можливостей участі жінок у політиці.

Війна ставить нові виклики щодо реалізації активного та пасивного виборчого права. Сотні тисяч жінок були змушені жити за кордоном, деякі повернулися додому лише після післявоєнних виборів. Цій групі виборців необхідно надати можливість голосувати за кордоном шляхом внесення змін до виборчого законодавства та врегулювання питань проведення виборів [3]. Жінки, які повернулися, не можуть реалізувати своє право балотуватися на виборах. Відповідно до закону, до парламенту можуть балотуватися лише громадяни, які проживають в Україні не менше п'яти років і не перебували за кордоном більше 90 днів поспіль [4].

Метою статті є аналіз конституційно-правових засад забезпечення рівноправності чоловіків і жінок, а також основних гендерних стратегій України до запровадження гендерної демократії.

Результати. Конституція є основним законом України і гарантує права і свободи громадян, у тому числі гендерну рівність. Тому стаття 24 говорить: Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не допускається жодних привілеїв чи обмежень на основі раси, кольору шкіри, політичної релігії чи